
Recensies

Taal als middel om migratie te bestuderen

Migration in world history

Patrick Manning

Themes in world history

Routledge, New York; 2005; vi+193 pp.; ISBN

0-415-31148-9, € 25,89

Migration in world history van Patrick Manning is één van de uitgaven in de serie *Themes in world history*. Deze serie bestaat uit een tiental boeken die de wereldgeschiedenis vanuit een bepaald aspect van het menselijk gedrag beschrijven. Patrick Manning beschrijft wereldgeschiedenis door migratiepatronen aan de hand van taal te analyseren. Hij begint zijn verhaal bij het begin van de menselijke evolutie, ongeveer zeven miljoen jaar geleden, toen de eerste hominiden zich afscheidden van andere grote apensoorten in oostelijk en zuidelijk Afrika. Vanaf dat moment neemt hij de lezer in vogelvucht mee door de wereldgeschiedenis, waarbij slechts gestopt wordt op momenten van grote verandering. Achtereenvolgens zijn dat het ontstaan van landbouw en handel, de grote volksverhuizingen, de Europese expansie overzee, de Industriële Revolutie en de twintigste eeuw.

Het typerende van de manier waarop Manning migratiepatronen analyseert, is dat hij dat doet door naar de verspreiding van talen te kijken. Migratie is volgens Manning een proces van (menselijke) gemeenschappen. Deze gemeenschappen worden gevormd door de sprekers van eenzelfde taal. Wanneer er door migratie veranderingen binnen de gemeenschap plaatsvinden, wordt daardoor de taal van de gemeenschap beïnvloed, maar blijft een deel van de oorspronkelijke structuur van de taal bestaan. Manning gebruikt deze methode omdat hij meent dat het gebruik van taal in plaats van archeologisch materiaal een scherper beeld oplevert van vooral de allervroegste migratiepatronen. Waar archeologisch materiaal in sommige perioden compleet van de aardbodem verdwenen kan zijn, blijft van de oorsprong van taal altijd wel iets bewaard.

Als voorbeeld van de werking van Manning's methode voor het traceren van migratiepatronen door middel van taal in de praktijk kan de Portugese taal als voorbeeld dienen. Linguïsten hebben het Portugees als een Romaanse taal gedefinieerd, net zoals het Spaans, Frans, Italiaans en Roemeens. Wanneer de geografische centra van deze talen gemarkeerd worden, verschijnt er een kring rondom Noord-Italië, dus concludeert

Manning dat er een soort migratiestroom moet zijn geweest tussen Noord-Italië en Portugal. Dit eenvoudige en versimpelde voorbeeld geeft de basis van de methode van Manning goed weer.

Aan de hand van taalontwikkelingen beschrijft Manning duidelijk hoe de *homo sapiens* uit Afrika vertrokken is en in welke richting hij zich voortbewoog. Ook in latere perioden is door taal te zien op welke manier migratiepatronen zich hebben voltrokken. Omdat taal een voorbeeld is van expressieve cultuur, geven veranderingen in taal aan op welke manier culturen met elkaar in contact zijn gekomen. Het Portugees, om dat voorbeeld weer aan te halen, werd in de zestiende eeuw één van de belangrijkste handelstalen langs de kusten van de Atlantische en Indische Oceanen en de Zuid-Chinese Zee. Het is duidelijk te zien dat bepaalde Portugese termen zich in de oorspronkelijke taal van deze regionen hebben gevestigd. Manning noemt als voorbeeld de woorden ‘cabess’ (hoofd) en ‘galingha’ (kip) die in West-Afrikaanse talen gebruikt werden om hoeveelheden schelpen (als geldvorm) aan te geven.

Manning besluit zijn betoog door te benadrukken dat taalgemeenschappen nog steeds een zeer belangrijk onderdeel vormen van de wereld waarin wij leven, hoewel sommige taalgemeenschappen zo groot zijn geworden dat de betekenis van migratie daarbinnen verandert.

Het is opvallend dat Manning geen echte conclusie aan zijn boek verbindt. Daarmee rijst gelijk de vraag wat zijn intenties zijn geweest bij het schrijven van het boek. Wilde hij een boek schrijven over wereldgeschiedenis, over migratie of over taal? Om deze vraag te beantwoorden is het van belang iets te weten over de achtergrond van de auteur. Patrick Manning is een historicus met als specialisatie Afrikaanse geschiedenis en wereldgeschiedenis. In *Migration in World History* wil Manning laten zien dat migratie een fenomeen van alle tijden en alle gebieden is. Op het gebied van wereldgeschiedenis levert het boek echter geen vernieuwende bijdrage en in de migratiepatronen die Manning beschrijft valt weinig nieuws te ontdekken. Migratie wordt hier gebruikt om de wereldgeschiedenis te beschrijven.

De methode, het gebruik van taal voor de beschrijving van migratiestromen, is echter zeer vernieuwend te noemen. Ik kan geen andere conclusie trekken dan dat Manning dit boek heeft geschreven om zijn nieuwe methode van migratieonderzoek te demonstreren. Dit blijkt onder andere uit het feit dat twee van de negen hoofdstukken handelen over de prehistorie, wat opvallend is als je bedenkt dat Manning van huis uit een

historicus is. Als Mannings intentie was wereldgeschiedenis te beschrijven of migratie te analyseren, zou het niet echt noodzakelijk zijn geweest om deze periode zo uitgebreid te behandelen. Deze hoofdstukken vormen echter de basis van Mannings betoog omdat hij zijn methode, het gebruiken van taal om migratie te bestuderen, wil tentoonstellen en dan moet hij beginnen bij de oorsprong van taal: in de prehistorie.

Dat taal uiteindelijk de belangrijkste factor in Mannings boek blijkt te zijn, neemt niet weg dat het boek ook een bijdrage levert aan het migratie- en integratiedebat. Door migratie aan hand van taal te bestuderen, voorkomt Manning het vervallen in politiek gevoelige onderwerpen als ras, huidskleur en religie. Wanneer meer mensen die zich bezig houden met het bestuderen van migratie deze invalshoek zouden kiezen, kan het migratie-, maar ook het integratiedebat wel eens een hele andere vorm krijgen.